



Sallan kunta
Postipolku 3
98900 SALLA
sallan.kunta@salla.fi

LAUSUNTO

18.12.2017

Dnro 623/2017

NUOLIVAARAN TUULIVOIMAPUISTON OSAYLEISKAAVA

Kaavaluonnos

Sallan kunta valmistelee osayleiskaavaa Nuolivaaran tuulivoimapuistolle. Tuulivoimaosayleiskaava mahdollistaisi suoraan rakennusluvan antamisen tuulivoimaloille MRL 77a § mukaisesti. Kaavalla sallitaan maksimissaan 3 tuulivoimalan rakentaminen. Lisäksi Kemijärven puolelle sijoittuisi 15 voimalaa. Suunnittelualan laajuus on yhteensä noin 11 km². Maanomistajia ovat Kemijärven yhteismetsä, muut yksityiset metsänomistajat sekä valtio. Hanke sijoittuu Hirvasniemen ja Sallan paliskuntien alueelle. Hankkeen sähkönsiirtovaihtoehdot sijoittuvat pääosin edellä mainittuihin, mutta myös Pyhä-Kallion paliskuntaan (VE A).

Sallan paliskunnan suurin sallittu eloporoluku on 5300 ja poronmistajia on 159, Hirvasniemen paliskunnassa vastaavat luvut ovat 2300 ja 65. Alueen poronhoito perustuu luonnonlaitumien ja porojen luontaisen laidunkierron ympärivuotiseen hyödyntämiseen.

Poronhoidon huomioon ottaminen kaavoituksessa

Poronhoitolaissa (848/1990) (PHL) säädetään poronhoidolle vapaa laidunnusoikeus, joka pohjautuu ikimuistoiseen nautintaoikeuteen ja joka on lain esitöiden mukaan tarkoitettu pysyväksi oikeudeksi: ”Poronhoitoa saadaan tässä laissa säädetyin rajoituksin harjoittaa poronhoitoalueella maan omistus- tai hallintaoikeudesta riippumatta.” (PHL 3§). Vapaa laidunnusoikeus on edellytys kannattavalle poronhoidolle. Poronhoitolain 53 § osaltaan turvaa poronhoito-oikeutta, sillä se säättää: ”suunnitellussa valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa.”

Poronhoitoa turvataan myös valtioneuvoston päätöksellä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista. Niissä todetaan: ”poronhoitoalueella turvataan poronhoidon alueidenkäytölliset edellytykset.” Itä-Lapin maakuntakaavassa määrätään koko maakuntakaava-alueita koskevissa yleismääräyksissä: ”Porotalouden sekä muiden luontaiselinkeinojen toiminta- ja kehittämisedellytykset on turvattava. Metsätaloutta, turvetuotantoa, matkailutoimintoja ja loma-asutusta suunniteltaessa on otettava huomioon porotaloudelle tärkeät alueet. Suunniteltaessa valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa.” Vireillä olevassa Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavassa on samansuuntainen yleismääräys. Lisäksi kaava-alueen ulkopuolelle on osoitettu ph-merkinnällä Ahmakankaan erotusaita. Merkintään liittyvä suunnittelumääräys kuuluu: ”Alueen suunnittelussa on turvattava poronhoidolle merkittävien rakenteiden/alueiden säilyminen.” Tämä tarkoittaa, että porojen kanssa on päästävä erotusaitaan kuljetustilanteessa, muuten sen käyttö ei säily. Lisäksi maakuntakaavan tuulivoimaloiden alueen tv1-merkintään liittyvän määräyksen mukaan alueen käyttöä suunniteltaessa tulee ottaa huomioon alueen poronhoidon edellytykset. Maakuntakaavojen määräys laajentaa neuvotteluvollisuuden koskemaan valtion mailla myös muita kuin valtion viranomaisia. YVA:n aikana on järjestetty tapaaminen vaikutusten selvittämiseksi, mutta kaavasta itsestään ei ole neuvoteltu paliskuntien kanssa.



Hankkeen vaikutukset

Nuolivaaran hankealueen laajuus on noin 11 km². Suunnittelualue sijoittuu Hirvasniemen ja Sallan paliskuntien kesälaitumille ja lähelle vasoma-alueita. Alueella on myös syyslaitumia. Tuulipuiston suunnittelualue on melko suuri, kun huomioidaan alueen tärkeys poronhoidolle. Alueet ovat asumattomia eli alueella on poroille tärkeä laidunrauha. Muualla paliskunnan alueella on muuta maankäyttöä eli porot eivät voi siellä samalla tavalla laiduntaa. Jos porot vaeltavat alueelta pois, on vaara, että ne joutuvat viljelyksille ja asuinalueille. Tämä ei ole sallittua poronhoitolain mukaan, joten paliskunnalle aiheutuu lisätyötä ja kustannuksia vahingonkorvauksista, porojen siirtämisistä ja alueiden aitaamisista. Samalla aiheutuu ristiriitoja paliskunnan ja viljelijöiden tai paliskunnan ja asukkaiden välille.

Alueella on porojen kevätlaidunta ja vaatimet vasovat alueella. Porot ovat herkimmillään ihmisen aiheuttamille häiriöille keväällä ennen vasontaa, sen aikana ja pienten vasojen kanssa. Silloin ne todennäköisesti myös välttävät tuulipuiston aluetta. Tästä on myös tutkimustietoa Ruotsista. Tutkimuksissa on havaittu porojen välttävän (jopa merkittävästi pienempiä, 8-10 voimalan) tuulipuistoja vasomisai-kaan 3,5 km etäisyydellä (Skarin ym. 2015). Välttämistä ilmeni sekä elinpiirin valinnan tasolla, että elinpiirin sisällä tapahtuvalla laitumen valinnan tasolla eli porot valitsivat vasoma-ajan laidunalueensa muualta kuin tuulipuiston vaikutusalueelta. Porot myös lakkasivat käyttämästä tai käyttivät vähemmän osaa läheisistä vakiintuneista kulkureiteistään. Silloin kun porot kulkivat alueen poikki, ne ensin pysähtyivät odottamaan ja menivät sitten nopeasti yli. Porojen aktiivisuus (askelpituus) kasvoi eli vaatimet joutuivat lisäämään energiankulutustaan. Tällä voi olla vaikutusta vasojen kasvuun. Suuremmalla tuulipuistolla, kuten tässä tapauksessa, voi olla laidunnukseen ja kulkureitteihin myös suuremmat vaikutukset.

Kaava-alueen eteläpuolella sijaitsee Hirvasniemen paliskunnan Ahmakankaan erotusaita, joka on laajalla alueella ainoa erotusaita ja siksi tärkeä. Alue on myös merkitty vireillä olevaan maakuntakaavaan poronhoidon tärkeänä kohteena, joka tulee säilyttää. Aidassa käsitellään vuosittain suuri osa alueen poroista erotuksissa ja kesämerkinnöissä. Kaava-alueen koillispuolella sijaitsee Sallan paliskunnan Satjanan poroerotusaita, jota käytetään syyserotuksissa. Aidassa käsitellään vuosittain merkittävä määrä, noin tuhat poroa ja se on siksi tärkeä. Poroja kuljetetaan erotusaitoihin kaava-alueella ja sen kautta mönkijöitä, kelkkoja ja helikopteria hyväksi käyttäen.

Hanke tulee todennäköisesti vaikuttamaan poronhoitotöiden suorittamiseen alueella. Muualla poronhoitoalueella on havaittu, että porot voivat kesäaikana tulla räkkäsuojiin tuulipuistojen alueelle. Tällöin vasa-vaadintokat hajoavat pieniksi parttioiksi ja niitä on vaikea koota ja kuljettaa merkintäaitaan. Jos vasat jäävät peuroiksi ja ne erkanevat emistään esimerkiksi syksyllä, kun metsästyskoirat laukottavat poroja, jää poronhoitajilta teurastuksissa saamatta heidän karjansa tuotto. Vasat olisi siis erittäin tärkeää saada merkityiksi. Luonnollinen räkkäsuoja on laajoilla aapasoilla, missä on hyvää ravintoa. Tätä räkkäsuojaa voidaan myös käyttää vasanmerkinnässä hyväksi yleensä onnistuneesti, toisin kuin rakennettuja alueita. Myös syyserotusten aikana poronhoitotöihin voi aiheutua vaikutuksia, mikäli poroja ei enää saada kuljetettua erotusaitaan tuulipuiston aiheuttaman häiriön vuoksi.

Hankkeen poronhoidolle kohdistuvien haittojen ja menetysten korvaamisesta tulee laatia sopimus paliskuntien kanssa. Myös jatkuva vuoropuhelu paliskuntien ja hankevastaavan kanssa koko hankkeen elinkaaren ajan on tärkeää haittojen lieventämiseksi. On tärkeää, että poroja ei turhaan häiritä toiminnalla ja että poronhoitotyöt voidaan alueella suorittaa, mikäli porot siellä vielä oleskelevat. Rakentamisen jaksottaminen niin, etteivät vasominen ja poronhoitotyöt häiriinny, voi olla tarpeen.



Kaavamääräykset ja -merkinnät

Poronhoitoon kohdistuvia vaikutuksia on selvitetty hankkeen YVA-menettelyssä. Siinä on arvioitu muun muassa vaikutuksia porojen laidunnukseen, porolaitumiin, poronhoitotoimintaan ja poronhoidon rakenteisiin. Selvityksessä on käytetty hyväksi muun muassa tutkimustietoa ja paliskuntien paikkatietoaineistoja.

Kaavassa poronhoito on otettu huomioon M-1 alueen kaavamääräyksessä: alueelle saa rakentaa poronhoidon tarvitsemia rakennelmia vähintään 250 m etäisyydelle tuulivoimaloista tai rakentamattomasta voimalapaikasta.

Koko kaava-alueella koskevassa yleismääräyksessä mukaillaan VAT:a sekä voimassa ja vireillä olevaa maankuntakaavaa: *Alueen suunnittelussa ja toteutuksessa on turvattava porotalouden toiminta- ja kehittämisedellytykset.*

Kaavamääräykset ovat tarpeellisia ja perusteltuja. Poronhoidon rakenteiden salliminen alueella on välttämätöntä, sillä vielä ei tiedetä miten porot reagoivat hankkeeseen ja onko paliskunnalla tarvetta rakentaa alueelle uusia erotusaitoja tai muita rakennelmia. Toimintaedellytysten turvaaminen kaavamääräyksin on tärkeää siksi, että usein tuulivoimahankkeissa toimija vaihtuu ja uuden toimijan sitoutuminen poronhoidon turvaamiseen ei ole itsestään selvää, jos ei sitä selkeästi kaavassa määrätä. Toiminnan turvaaminen tarkoittaa mm. sitä, että yhteydenpito rakentamisen ja toiminnan aikana on jatkuvaa ja että poronhoidon toiminta-ajat otetaan hankkeen toiminnassa huomioon. Hankkeen haitallisia vaikutuksia poronhoidolle tulee välttää ja minimoida ja niitä tulee seurata. Vuoropuhelu on alkanut YVA:n aikana ja sitä tulee jatkaa myös hankkeen toiminnan aikana. Paliskuntien kanssa on syytä neuvotella kaavan ehdotusvaiheessa, jotta vuoropuhelu jatkuu luontevana. Hankkeen aiheuttamat haitat poronhoidolle tulee kompensoida.

Kaavaluonnoksessa esitetyt poronhoitoa turvaavat määräykset ovat tarpeellisia ja perusteltuja. Paliskuntien kanssa on syytä neuvotella kaavan ehdotusvaiheessa.

Hankkeen vaikutuksia tulee seurata aktiivisesti. Hankkeesta aiheutuvia haittoja tulee minimoida ja kompensoida. Hankkeen aikana on olennaista toimijoiden välisen säännöllisen vuoropuhelun ylläpitäminen.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

Viite

Skarin, A. Nellemann C. Rönnegård L. Sandström P. & H. Lundqvist (2015). Wind farm construction impacts reindeer migration and movement corridors. *Landscape Ecology* 30: 1527-1540.

ma/ao